

Učne slike iz zgodovine.

(Piše **Tone Brezovnik**.)

(Dalje.)

III. Perzijani.

1) *Cir ustanovi veliko perzijsko kraljestvo. (558 p. Kr.)*

Perzijani so živeli v Aziji na jugu Medije ob Perzijskem zalivu. Bili so krepek in bojevit národ, nekaj poljedelci, nekaj kočevniki. Svoje dečke so posebno učili jahati, z lokom streljati, pa resnico govoriti. Nobena pregreha se jim ni tako ostudna zdela nego laž. Poleg lažnika so črtili tudi zapravljivca, ki je dolgove delal. „Kdor dolgove dela,“ so rekli, „mora tudi lagati.“ Začetkom so bili Perzijani podložni Asircem (glavno mesto Ninive), a so se osvobodili. Te svobode pa niso dolgo uživali, kajti podvrgli so si jih Medijanci (glavno mesto Ekbatana).

Kakih sto let gospodovali so Medijani nad Perzijani. Na to pa jih je Cir osvobodil. Cir je bil mogočen in premeten Perzijski glavar ter sorodnik Medijanskega kralja. Bil je zeló domoljuben in čistilakomen. Vedno je nameraval svojo tujim vladarjem podložno domovino osvoboditi, ustanoviti novo Perzijsko kraljestvo ter postati sam kralj.

Nekdaj pozove toraj Perzijske poglavarje k sebi ter jim reče: „Perzijani, tù mi piše Medijanski kralj (Astijag), da me je imenoval za vašega vojvoda. Zato vam ukažem, pridite jutri vsi s srpi na oni pusti kraj tam za goro!“ — Drugi dan pridejo, kakor jim je bilo rečeno, in so od zore do mraka v potu svojega obraza čistili s trnjem jako zaraščeno polje. Na večer jim Cir naroči, naj drugi dan zopet pridejo, ali praznično oblečeni. To pot jih pelje na mehko trato, kjer so se ves dan gostili in veselili. Naposled jih vpraša Cir: „No, zdaj mi pa povejte, kateri dan Vam je bil bolj všeč, današnji ali včerajšnji?“ — „O, to je lahko reči,“ odgovoré vsi, „včeraaj smo morali težko delati, danes pa smo se le veselili.“ Na to reče Cir: „Prav tako, vrli rojaki! poslušajte me! Sužnji boste, dokler bodo Medijanci vaši gospodarji; ali mnogo takih dni, kakoršen je bil današnji, vam bom pripravil, če mi hočete pomagati ter odpoveste pokorščino Medijancem. Nikar se ne bojte, bogovi so z nami in sreča junaška!“

Perzijani ga radi vbogajo, preženó Medijanske namestnike iz dežele ter proglasé Cira za svojega kralja. Ko je Medijanski kralj to čul, pozove Cira k sebi. Ta pa mu je dal poročiti, da bo še pred prišel, nego mu bo ljubo. Prišlo je med Medijanci in Cirom do vojske. Cir je zmagal, vjel Medijanskega kralja ter sam postal kralj Perzijanov in Medijanov.

2) *Cir in Krez.*

Ko je svojo na novo ustanovljeno državo nekoliko uredil, peljal je svojo vojsko dalje proti zahodu. Tù je bila še mogočna država Lidija. Ko njen, zavoljo svojega velikega bogastva znani kralj Krez vidi, da je Cir vjel Medijanskega kralja, s katerim si je bil v sorodu, hotel mu je napovedati vojsko. Predno pa je napovedal vojsko, pošlje poslanca k slavnemu prerokovališču v Delfi, vprašat boga Apolona, ali bode zmagal v prihodnji vojski. Vedeži mu tam odgovoré: „Če bo Krez Perzijane z vojsko napadel, razdejal bo veliko kraljestvo.“ Te besede je se vé Krez sebi na korist razlagal ter kar začel vojsko. Pa ni imel sreče! Cir ga premaga ter celó vjame.

V prvem hipu zmage dà Cir Kreza zvezati ter ukaže ga sežgati. Ko je nesrečni kralj stopil na gromado in je plamen že švigal, zakliče trikrat: „Solon! Solon! Solon!“ Cir bi rad vedel, kaj je hotel Krez s to besedo povedati. Zato dá ogenj zopet pogasiti, kralja razvezati in pred se pripeljati. Zdaj mu Krez začnè pripovedovati sledečo pripoved:

3) *Krez in Solon.*

Bil sem najbogatejši kralj. Bogastvo pa me je naredilo prevzetnega. Nekega dne je prišel k meni v grad Grški modrijan Solon. Želel sem, da bi me ta slavni mož hvalil, dobro ga pogostim ter mu razkažem vse svoje zaklade. Na to ga prašam: „Reci mi, katerega človeka imaš za najsrečnejšega od vseh, kar si jih na svojem potovanju videl?“ Solon imenuje nekega Tela, kateremu so še vsi otroci in unuki živeli, ko je v slavnem boji za domovino umrl. Zavzet vprašam ga dalje, kdo da je za Telom najsrečnejši. Zdaj sem si mislil, bo pa že mene imenoval. Solon pa reče: „Za Telom? — Daj, da ti povem o srečnih bratih Kleobiji in Bitonu! Njuna mati bi bila rada šla v tempelj. Ko so pa voli, ki so jo navadno v tempelj vozili, na paši ostali, sta se sina sama vpregla in mater dve milj daleč k tempelju peljala. Vse zbrano ljudstvo je hvalilo pridna mladenčca. Do solz ganjena mati stopi z voza, gre v tempelj ter moli: „Bogovi, podelite mojima sinoma to, kar bi bilo za nju najboljše!“ — Med tem sta od pota trudna brata v tempelju zaspala. Ko jih je mati po darovanju hotela vzbuditi, vidi, da sta mrtva. — „Reci mi, Krez“, vpraša me na to Solon, „ali si moreš več srečo misliti, kakor po tako lepo dovršenem dejanju za vselej mirno zaspati?“ — „To je vse res, zavrnem mu jaz nevoljen, ali zakaj pa tudi mene ne šteješ srečnega? saj si vendar videl moje bogastvo.“ Na to reče Solon: „O Krez, dostikrat je revež srečnejši od največjega bogatina. Pa pomisli tudi to, da se ti pred smrtjo še marsikaj lahko pripeti; zato se nihče pred smrtjo srečnega imenovati ne more.“

O tej resnici sem se kmalu prepričal. Čvrsti moj sin in naslednik je bil na lovu po nesreči ubit, drugi je bil mutast; zdaj pa sem celó ob svoje kraljestvo prišel. — Ciru pride na misel, da bi tudi njegova sreča znala opotočna biti, prizanesse Krezu ter ga kot svetovalca in prijatelja vzame k sebi.

4) *Cirove nadaljne zmage in smrt.*

Ko si je Cir še celo Malo-Azijo osvojil, napravil se je nad Babilonsko kraljestvo. Blizo Babilona premaga sovražnikovo vojsko. Babilonski kralj se je moral umakniti v mesto. Ker je bilo mesto dobro vtrjeno, pa tudi z živežem obilno preskrbljeno, zato si ga Cir ni mogel s silo polastiti. Sklenil je tedaj ga z zvijačo vzeti. Perzijani namreč napeljejo po noči reko Evfrat v veliko jezero. Po plitkem vodotočji so prišli Cirovi vojniki v mesto in so napali brezskrbne prebivalce.

Tù v „Babilonski sužnosti“ bivajočim Judom je povrnil Cir vse sveto orodje in posode, ki jih je Babilonski kralj Nebukadnezar iz Salomonovega tempelja pobral, ter jim dovolil, da se smejo v svojo domovino vrniti,

Ker sta se mu tudi Palestina in Fenicija udali, je imel Cir vso sprednjo Azijo.

Pa s tem še nezadovoljen, hotel si je podvreči tudi še uboge, pa krepke Masagete pri Kaspiškem morji. Masagetska kraljica (Tomiris) bi se bila rada ž njim pomirila, a prevzetni zmagalec ni hotel nič o pogodbah vedeti. Zmagaje je drl naprej ter vzel celó kraljičinega sina. Zdaj pa se je vse ljudstvo uprlo zoper njega. Prišlo je do krvave bitke. Dolgo časa je bil boj neodločen, nazadnje pa so Masageti zmagali. Med veliko množico mrtvih Perzijanov, ki so pokrivali bojno polje, je bil tudi Cir. Tomiris mu dá, kakor se navadno pripoveduje, mrtvemu glavo odsekati, vrže jo v meh s krvijo napolnjen in reče: „Tu se zdaj napij, trinog!“ Po drugih pisateljih je Cir umrl domá, in njegov grob so kazali v Pasagardi v Perziji.

5) *Kambiz (529—522) in Darij. (521—485)*

Naslednik Ciru je bil sin Kambiz. Tudi ta ni bil zadovoljen s zdanjo velikostjo Perzijske države, nego skušal si je priboriti še druge. Obrnil se je proti Egiptu ter si ga podvrgel. En del njegove armade, ki jo je poslal nad zelenico (oazo) Sivo, je pa pesek do zadnjega moža podsul. Ko je Egipt nekoliko uredil, mislil se je domov vrniti, a na potu skoči nekokrat tako nerodno na konja, da se je z mečem prav hudo v stegno ranil in kmalu potem umrl.

Ko je s Kambizem, ki ni imel otrok, kraljeva rodovina izumrla, zmenili so se Perzijski poglavarji, da pojahajo pri solnčnem vzhodu vkupaj na sprehod in tistega, čegar konj prvi zarezgeta, bodo vsi za kralja oklicali. Konjar Darija, ki bi rad gospoda videl na prestolu, pelje pred ta večer konja pred mesto, koder so poglavarji imeli jahati in ga prav dobro nakrmi. Ko so se drugo jutro poglavarji napotili na imenitni sprehod, spomni se na istem mestu Darija konj dobre krme in začne rezgetati. Takoj skočijo vsi s konj in se uklonijo novemu gospodarju.

Darij je bil jako moder in skrben vladar. Perzija dosegla je pod njegovim vladanjem najvišjo moč na zunaj in znotraj. Ko je doma vse uredil, skušal je prvi med Azijatskimi vladarji tudi Evropo podjarmiti. Najpred si je hotel podvreči Skite. Skiti so bivali onkraj Donave ter bili prav surov národ. Čez Donavo je dal Darij napraviti most in Maloazijatski Grki so ga morali čuvati. Da bodo pa vedeli, kako dolgo naj most čuvajo, dal jim je jermen s 60 vozli ter jim ukaže vsak dan enega razvozlati. Ko bi za 60 dni ne prišel nazaj, naj most podrejo ter naj se s svojimi vojaki vrnejo domov. — Skiti se z Darijem niso hoteli bojevati, nego umikali se vedno nazaj; za seboj pa so vse pokončali. Ker je Darijevi vojski zmanjkovalo živeža, vrnil se je po velikih zgubah domov.

Kmalu potem vstali so proti njemu Maloazijatski Grki. Atenjani so jim pomagali. Toda Darij si jih je zopet podvrgel ter jih ostro kaznoval. Najbolj je Darija jezilo to, da so Atenjani upornikom pomagali. Vprašal je svoje svetovalce: „Kdo pa so ti Atenjani?“ In ko so mu povedali, da so to stanovalci silno male deželice, vzame razsrjen puščico in jo ustrelil proti nebu, rekoč: „Bogovi, najte se maščujem nad Atenjani!“ — Da ne bi tega pozabil, moral mu je odslej strežaj vsak dan pri obedu trikrat zaklicati: „Gospod, spomni se Atenjanov!“

Toda ne le Atenjane, ampak vse Grke je hotel mogočni Darij kaznovati ter jih spraviti pod svojo oblast. Zato nabere silno veliko vojsko ter jo pod poveljništvom Mardonijevem pošlje nad Grke.

Predno pa zasledujemo Darijevo vojsko v Evropo, hitimo naprej in ogledimo si nekoliko deželo in ljudstvo, nad katerim se ima Darijeva jeza razliti!

(Dalje pride.)

Zvonček, dremalka ali kimovka (*Galánthus nivális*).

Učni poskus za višji oddelek ljudske šole.

„Priroda je spala, pa zopet je vstala, in prišla je zala pa ljuba pomlad. Okrog veselice nam delajo tice in mlade cvetice olepšajo vse“. — Ena prva onih cvetic, ki nam „olepšajo vse“, je naš stari znanec „zvonček“, katerega imamo danes v roki. (Učitelj naj skrbí, da ima vsak otrok zvonček v roki.) Kako se toraj zove ta cvetica? Zvonček. (Otroci odgovarjajo vedno v celih stavkih.) Zakaj se tako imenuje? Ker ima podobo zvončka ali pa, ker nam kot zvon danico, „ljubo pomlad“, oznanuje. Otroci in odrasli